

Nr 5.

Av herr Spångberg m. fl., om avskaffande av den ärftliga konungamakten och införande av republik.

Bland de krav i författningsfrågan, som sedan många år tillbaka framförts av Sveriges breda folklager, märkes allmän och politisk rösträtt från 20 eller 21 års ålder, republik och enkammersystem. Dessa krav ha t. o. m. borgerligt betonade riksdagsmän ansett vara demokratiens grundvalar, d. v. s. såsom alldeles självskrivna bestämmelser under en tid med borgerlig »demokrati».

Motioner med förslag om bestämmelser i enlighet med dessa krav ha ju också under de senaste tiotal åren vid flera tillfällen framförts i riksdagen. Bl. a. har kommunistiska gruppen under föregående riksdagsperiod väckt motioner om sänkt rösträttsålder, enkammersystem och republik.

Det har under riksdagsdebatterna rörande dessa frågor ej saknats antydningar om, att vissa delar av grundlagen ej skulle kunna ändras. Huru verklighetsfrämmande en sådan tankegång är, visas bäst av den historiska utvecklingen själv, varav framgår huru en gång gällande bestämmelser beträffande samhällsformerna icke blott kunna ändras, utan även att de måste ändras.

Som en följd av att den politiska formen i verkligheten är en avspegling av tidens ekonomiska samhällsinnehåll gives under trycket av produktionsförhållandenas växlingar i den mänskliga samhällsutvecklingens historiska förlopp vissa brytningspunkter som beteckna begynnandet av en ny tidsperiod.

Varje sådan utvecklingsperiod får sin prägel av sitt säregna ekonomiska samhällsinnehåll, vilket i sin ungdom, i periodens begynnelsestid, är fullt historiskt berättigat och utgör något högre och förnuftigare i förhållande till föregående, lägre utvecklingsperiod, men vilket under utvecklingens förlopp åldras och slutligen brister sönder och lämnar plats för en följande periods ännu mera förnuftiga och berättigade ekonomiska samhällsinnehåll.

Så är även den borgerliga »demokratien» ingenting annat än den moderna industrialismens och kapitalismens ideologiska avspegling på det politiska området.

Då den föregående feodala utvecklingsperiodens inre ekonomiska krafter upplöstes under trycket av 17- och 1800-talets oerhört förändrade produktionsförhållanden, bröts undan för undan i Europa och Amerika den feodala ekonomien ned och ersattes med den moderna storindustrialismens och storkapitalismens nya, relativt högre, förnuftigare och alltså historiskt mer berättigade ekonomiska system. Men därmed nedbröts även feodalismens

Författningskravets berättigande.

en gång i tiden relativt historiskt berättigade, men nu föråldrade och dödsdömda politiska form: det enväldiga furstedömet av guds nåde med eller utan råds råde. Ur sitt eget ekonomiska väsende och som en klar yttre avspeglning av detsamma framfödde det kapitalistiska nya samhället sin egen nya, efter tidsförhållandena tänjbara och lämpade politiska form: den borgerliga demokratin, vars rent formella politiska och juridiska jämnlighet mellan »medborgarne» lika snillrikt som ändamålsenligt döljer den underliggande reella ekonomiska olikheten dem emellan.

Det stora historiska skolexemplet utgör här det stora föregångslandet och urtypen för alla moderna borgerliga demokratiska stater, Frankrike fr. o. m. den stora borgerliga revolutionen av 1789. Konungadömet och de feodala maktägande undansopades genast av det till makten komna »tredje ståndet». Republik infördes och har även allt sedan dess — med de två kejsardömenas, restaurationens och julikungadömet mellanrum — varit den normala statsformen. Detsamma gäller om den »allmänna» rösträtten och en parlamentarism med stark lutning åt enkamarsystem. Allt detta har målmedvetet åsyftat att dölja för de stora proletära massorna i landet den omätliga ekonomiska klassklyftan, som skiljer dem från den lilla besittande klicken. Det franska proletariatet har — hur djupt det än genomskådat den borgerliga »demokratiens» rätta värde och betydelse — även varit klokt nog att inse dess relativa historiska berättigande under den kapitalistiska produktionsperiodens och att vid alla tillfällen i görligaste mån — låt vara vanligast med nog så klena resultat — utnyttja den för att lindra åtminstone något av den proletära nöden och därmed åtminstone i någon mån stärka den proletära slagkraften i klasskampen. Frankrikes proletariat har sålunda genom en medveten kraftinsats ej minst i det parlamentariska arbetet i kritiska lägen bevarat det republikanska statsskicket, värnat och utökat den »allmänna» rösträtten samt vid alla tillfällen sökt erövra varje om än så obetydlig maktposition.

Detta sätt att se på och utnyttja den borgerliga parlamentarismen har haft sin fulla motsvarighet hos hela den upplysta och framskridna delen av proletariatet.

Så länge proletariatet lider under den kapitalistiska samhällsanarkiens våldsdiktatur, tager det de faktiska tidsförhållandena just sådana de äro och utnyttjar alla de maktmöjligheter, vilka det inom denna våldsdiktatur kan ernå, varken överskattande eller underskattande deras betydelse. Just så handlade icke minst Rysslands revolutionära arbetare redan från första riksdumavalen och fram till den stora revolutionen i november 1917.

Från dessa synpunkter är det också som det svenska proletariatet allt ifrån de dagar, då dess klasskänsla först vaknade och begynte taga sig uttryck, har åtljytt det organiserade världsproletariatets gamla paroll att bland sina förrevolutionära reformkrav även upptaga ovan anförda krav. Redan från ganska lång tid tillbaka hade den då i ett enhetligt, revolutionärt be-

tonat parti organiserade svenska arbetareklassen uppställt som första punkten på sitt partiprogram: Allmän, lika och direkt rösträtt för alla män och kvinnor från 21 års ålder, republik och enkammarsystem. Det är visserligen sant, att detta i själva verket ingenting annat är än borgerliga reformkrav och den logiska konsekvensen av kapitalismens naturliga avspeglning i det »demokratiska» statsskicket. Det är ej mindre sant, att mycken vidskeplig övertro bedrivits och i synnerhet just nu inom vida kretsar bedrivs inom socialdemokratien med en oerhörd överskattning av de resultat, som t. ex. den »allmänna» rösträtten t. o. m. i dess nuvarande skick tros kunna medföra. Men detta utesluter icke ett ögonblick den sunda och riktiga motivering för författningskravet, som givits oss genom den historiska utvecklingen själv, sådan vi i det föregående skisserat upp den. Och på den motiveringen är det även, som dessa krav alltid främst burits upp av socialdemokratiens revolutionära oppositionsgrupp, den grupp som efter socialdemokratiska partiets klyvning 1917 bildade Sveriges kommunistiska parti (till en tid kallat »Socialdemokratiska vänsterpartiet»). Redan vid partiets bildande bevarades i dess dagspolitiska program de gamla kraven på enkammarsystem, republik och sänkt rösträttsålder, varvid rösträttskravet nu utvidgats att gälla från 20 års ålder. Detta sistnämnda beroende på vår fullt oemotsägliga uppfattning, att icke minst från den borgerliga »demokratiens» egen synpunkt böra de åldersklasser, vilka utkallas till fullgörande av sin s. k. »värnplikt», också äga den lilla smula »medborgarfrihet», som tillkommer övriga medborgare.

Vi ha alldeles särskilt här i Sverige ett typiskt exempel på, hurusom med *Rösträtten.* fortgången av den kapitalistiska samhällsanarkiens inre upplösningsprocess också dess politiska »demokratiska» omklädnad brytes sönder. I detta från kapitalistisk och industrialistisk synpunkt mycket efterblivna land »förverkligades» den borgerliga »demokratien» sent och blev aldrig mer än ofullgången. Intresset för en åtminstone till det yttre påseendet något så när anständig formaldemokrati har alltid varit minimalt hos de maktägande. Till och med från franska revolutionens kapitalistiska formaldemokratis synpunkt var 1865 års rösträtts»reform» en den ynkligaste parodi. Landets efterblivna kapitalistiska ståndpunkt hade medfört, att massornas klassmedvetande ännu icke på länge hade vaknat. Alltså tillrättalades »reformen» av en liten klick överklassherrar, likasom den förut hade framdrivits just av de uppåtstigande lagren inom borgarsamhället: borgare och (besittande) bönder. Under ett helt släktled lät folket nöja sig med denna halvgångighet. Först med socialdemokratiens uppkomst och frammarsch under 80- och 90-talen började kravet på en utsträckt och med den borgerliga »demokratiens» eget väsende något så när överensstämmande rösträtt göra sig hört och växa sig starkare. De samhällslager, vilka på grund av sin före 1865 nådda ekonomiska maktställning då även nått en däremot svarande politisk position, funno naturligtvis sitt lösenord i det kända »det är bra,

som det är». Det var småborgare- och småbondegrupperna under en S. A. Hedins hövdingsskap, som från sin klart borgerligt »demokratiska» synpunkt gingo fram för en »allmän» rösträtt. Men de hade varit alltför svaga att något förmå, om de icke fått sitt kraftiga stöd från de nu i den politiska kampen taktfast uppmarscherande arbetaremassorna. Med riktig insikt rörande den säregna tidssituationen i landet stödde dessa liberalismens regeringsförsök och slöto upp i en bred enhetsfront kring kravet på utsträckt rösträtt.

Det är emellertid ett utomordentligt betydelsefullt historiskt faktum, att våra dagars två svenska rösträttsreformer visa följande typiska karaktärsdrag: De förbereddes och framdrogs av massornas utomparlamentariska aktion i klasskampen; den första av dem genomdrogs helt av högern och den andra påverkades väsentligen från samma parti; de ej blott genomfördes dröjande, tveksamt och ofullgånget, utan läto till och med det relativa framsteget kompenseras av ett mycket betydande reaktionärt bakslag: en väsentlig höjning av rösträttsåldern.

Detta sammanhänger med och beror av, att den kapitalistiska ekonomiska upplösningsprocessen vid denna tid hunnit göra sig kännbar även i vårt land. De allmänna internationella kriserna på världsmarknaden återverkade på den svenska industrien. Från 1905 till 1908 skakades landets produktiva liv av upprepade häftiga konflikter mellan arbetsköpare och arbetare, vilka konflikter slutligen kulminerade i 1909 års väldiga storlockout och därav framgående storstrejk. De stora företagen drogs under konkurrensens tryck ej blott att nedpressa arbetarnas löner, utan kanske i än högre grad att söka lamslå de mindre konkurrenterna. Denna företeelse, som särskilt starkt gjorde sig gällande inom textilindustrien, framträdde även i andra produktionsgrenar. Arbetaremassorna, som i första hand kände sig hotade härav, gingo till organiserat försvar för en åtminstone i någon mån människovärdig levnadsstandard. Tvingad av dessa förhållanden fann sig den Lindmanska högerregeringen nödsakad att söka lätta det sociala trycket genom den politiska eftergiften, som fått sitt uttryck i 1909 års rösträttsreform, vilken, såsom ovan sagts, bär ofullgånghetens tecken. Rösträtt medgavs utan något inkomststreck åt alla män från 24 års ålder till andra kammaren, dock bibehölls ett flertal rösträttsstreck. Kvinnorna uteslötos alltjämt, och proportionalismen genomfördes på ett för de maktägande så välbetänkt sätt, att de stora partierna onaturligt gynnades på de mindres bekostnad. Beträffande den kommunala rösträttsordningen genomfördes denna, så att i stället för fyrskalan på landsbygden och den hundragradiga röstskalan för städerna infördes den hela landet omfattande fyrtiogradiga röstskalan. »Reformen» väckte ingen hänförelse och skedde i trötthetens tecken.

Det följande årtiondet kännetecknas av allt våldsammare och allt oftare återkommande ekonomiska kriser på världsmarknaden, vilka naturligtvis så

mycket mera återverkade på tillståndet även i Sverige, som den kapitalistiska utvecklingen också i detta land nu äntligen hunnit skjuta kraftig fart. Fram emot 1914 återkomma kriserna så ofta, att de slutligen börja sammanväxa till en enda permanent världskris, vilken härefter är den kapitalistiska samhällsanarkiens typiska karaktärstecken och vilken får sin våldsamma urladdning i världskriget och den därpå följande världsrevolutionen. Vid 1918 års slut är borgarsamhällets tillstånd ytterligt kritiskt ej blott i de dittills krigförande kapitalistiska staterna, naturligtvis i första hand i de besegrade staterna, utan även i neutrala stater sådana som Sverige. Även här har den skenbara ekonomiska uppblomstringen endast varit en sjuklig kristidsföreteelse, det tunna skalet kring en faktisk, långsamt men säkert fortgående ekonomisk upplösning. De då konstlade höga jord- och aktievärdena ha endast vunnits på bekostnad av delvis försummade nybyggnads- och reparationsarbeten, en onaturlig rovdrift på vissa områden, genom en tillfällig krigsprofit och brottsliga spekulationsmanövrer. Vid tyska frontens sammanbrott började de framsynta svenska kapitalisterna förstå, att en förlamande, ja, förintande »fredskris» var nära förestående. De uppskrämdes ytterligare av den omedelbart utbrytande tyska revolutionen, som hotade att, i likhet med vad fallet varit i Ryssland precis ett år tidigare, hastigt övergå till en kommunistisk diktatur. I denna situation var det, som Kommunistiska partiets (då ännu s. k. »Socialdemokratiska vänsterpartiet») representantskap vid sitt möte i Stockholm gav första stöten till en enhetlig proletär aktion genom sitt bekanta anbud till socialdemokratien om en gemensam uppmarsch för ett av representantskapet föreslaget minimiprogram. En av detta programs punkter är kravet på oinskränkt rösträtt utan alla streck för alla män och kvinnor från 20 års ålder.

Som bekant avvisades det anbudet. Men jäsningen hos massorna var dock så stark, att den härskande överklassen fruktade det värsta för sin maktställning. Här ha vi nu en utomordentligt intressant parallell till de ovan relaterade händelserna 1905—1909. Det var de borgerliga partierna, som med socialdemokratiens stöd och hjälp även denna gång skyndade sig att med en välbetänkt och väl genomförd politisk reträtt med minsta möjliga offer — ja, till och med med faktisk vinst — lamslå proletariatets utomparlamentariska uppmarsch. Ännu en gång vann den kapitalistiska samhällsanarkien en galgfrist genom en »reform» i rösträttsfrågan vid 1919 års riksdag. Denna gång släpptes kvinnorna fram till valurnorna och några rösträttstreck bortfölla eller lindrades. Men dessa relativa vinster kompenserades genom bortskärandet alltjämt så när som på en enda åldersklass (24-åringarna vid andra kammarvalen) från valrätt av alla de årsklasser, vilka vid 1909 års »reform» förlorade sin rösträtt, varjämte rösträttsåldern vid val av elektor till första kammaren och landstingen bestämdes till efter fyllda 27 års ålder.

Huru denna ytterst odemokratiska och alltså mot borgarstatens eget väsende principiellt stridande »reform baklänges» verkar, framgår därav, att på

grund av åldersbestämmelserna äro efter senaste rösträtsreformerna cirka 200,000 medborgare berövade sin rösträtt vid de val, där 23-årsåldern tillämpas, och cirka 600,000 medborgare berövade sin rösträtt vid val till landstingen och elektorer till första kammaren.

Rösträtsreformernas historia visar fullt tydligt, att det endast varit kapitalistklassens fruktan för ungdomens framträdande såsom proletarietets avantgarde i de sociala striderna, som utgjort motivet för berövandet av dess före 1909 och 1918—1920 års »rösträtsreformer» ägda rösträtt.

Enkammar-
system.

Denna fruktan kommer särskilt till synes i det svenska tvåkammerssystemet och grunderna för första kammarens bildande. Vid den graderade röstskalans tillämpning kunde nämligen arbetareungdomen på grund av fattigdom utöva ringa eller inget inflytande på valets utgång och vid röstskalans slopande uteslöts helt enkelt ungdomen från rätten att delta i valet och rösträtsåldern höjdes till efter fyllda 27 år vid val av landstingsmän och elektorer för val till första kammaren.

Då systemet med två kamrar genomfördes, sökte man giva detta sken av att första kammaren till karaktärsskillnad från andra kammaren skulle representera en högre bildning, större erfarenhet och sakkunskap än andra kammaren. Verkliga skälet har dock varit att skaffa ytterligare garantier för befastande av kapitalisternas välde på det politiska området. Karaktärsskillnaden belyses bäst av grunderna för dess bildande, vari, efter de senaste »reformerna» dock fortfarande bestämes:

1. indirekta val, vilka företagas av landstingen eller härför utsedda elektorer. För valrätt till dessa fordras i sin tur, som redan anförts, en levnadsålder av minst 27 år;
2. första kammarens ledamöter väljas för en tid av 8 år;
3. måste hava en levnadsålder av minst 35 år; samt
4. äga och minst 3 år näst före valet ägt fastighet till minst 50,000 kronors taxeringsvärde eller skatta och under nämnda tid skattat för minst 3,000 kronor årlig inkomst.

Det är tydligt att denna karaktärsskillnad icke vare sig kan eller är avsedd att lämna några garantier för vare sig högre bildning, opartiskhet eller sakkunskap, utan i stället är avsedd att i största utsträckning utestänga småfolket från att bli representerat i första kammaren.

I stället för högre bildning, opartiskhet och sakkunskap har första kammaren blivit ett säkert värn för kapitalistiska intressen. Att så alltid varit förhållandet kunde t. o. m. den borgerlige politikern Adolf Hedin redan 1896 konstatera, då han vid något tillfälle givit uttryck för den uppfattningen att »man aldrig har sett ett parlament eller en avdelning därav fullständigare förgäta och förakta den åminnelsen, att det icke är representantens uppgift att vara målsman för skilda klasser, utan för allas intressen».

De år, som förflutit sedan Adolf Hedin fällde detta omdöme om första kammaren, bestyrka på det kraftigaste riktigheten av denna uppfattning.

Att kapitalisterna söka skaffa sig alla möjliga garantier för att på varje område hålla folkviljan tillbaka är fullt naturligt. Därför försvarar också dessa partier tvåkammerssystemet. Då arbetareklassen däremot även på detta område har ett kapitalisterna motsatt intresse, är det givetvis lika naturligt, att arbetareklassen, utan att därför göra sig skyldig till någon över-skattning av de resultat avskaffandet av första kammaren kan tänkas med-föra, dock kräver dess avskaffande och införande av enkammersystem.

En ändring av Sveriges grundlag som avskaffar kungamakten måste även anses ofrånkomlig. Utvecklingen hos folken har gått och går i den riktningen, att man alltmera överger monarkien såsom en antikverad och mot folkens självstyre stridande institution samt övergår till republikansk styrelseform. Kungamakten har sålunda undan för undan fått vika för en republikansk regeringsform och för närvarande har över hälften av jordens 75 suveräna stater republikansk styrelseform. Därvid hava olika system utformat sig, allt ifrån en »monarkistisk» president, såsom i Förenta staterna, till en småborgerlig demokrati, såsom i Schweiz, där den av förbundsöversamlingen för ett år valda presidenten, samtidigt som han utför statsöverhuvudets representativa åligganden, är medlem av regeringen och förestår ett departement.

*Kungamak-
tens avskaf-
fande.*

En ny statsform, rådsrepubliken, har med den ryska revolutionen sett dagen. Den Ryska Socialistiska Federativa Sovjetrepublikens, som är ett förbund av flera rådsrepubliker, styrelseform är enligt den författning, som antogs 1918, följande: Den lokala makten utövas av arbetar-, soldat- och bonderåden, bredvid vilka det inte finns någon fränskild byråkratisk administration. Råden tillsätts genom val, till vilka de, som exploatera en annan människas arbete, sakna rösträtt. Allryska rådkongressen (kongressen av arbetar-, soldat- och bonderådens deputerade) är rådsrepublikens högsta myndighet. Mellan rådkongressens sessioner är Centralexekutivkommittén, som väljes av rådkongressen och är ansvarig inför denna samt består av högst 200 medlemmar, republikens högsta instans. Centralexekutivkommittén väljer Folkkommisariernas råd, som det åligger att sköta den allmänna förvaltningen av republikens angelägenheter. Varje medlem av Folkkommisariernas råd står i spetsen för ett kommissariat (=departement). Rådet är ansvarigt för Centralkommittén och rådkongressen, och den förstnämnda kan genast suspendera och upphäva beslut av Folkkommisariernas råd. Ordföranden i Centralexekutivkommittén, som väljes av kommittén själv, utför ett statsöverhuvuds representativa skyldigheter.

I några länder, däribland Sverige, har man dock ej haft förmåga eller vilja att följa med utvecklingen, trots att alla skäl tala mot den ärftliga monarkiens bibehållande och bestyrka dess olämplighet och omöjlighet under nuvarande förhållanden. Visserligen är det sant, att man i Sverige

utan att formellt ändra författningen blott med monarkens tysta medgivande under senare år börjat försöka tillämpa ett parlamentariskt styrelse-skick, så att konungens inflytande därmed minskats, och särskilt från socialdemokratiskt håll har detta förhållande nu åberopats såsom stöd för att republikens införande vore obehövt. För vår del kunna vi icke medgiva, att olägenheterna av monarkien härigenom bortfallit så mycket mindre som inga garantier givas för att icke en vacker dag å tronen uppstiger en fullkomligt undermålig person eller någon, som i övermod söker göra gällande rätten att utöva regeringsmakten i enlighet med regeringsformens bokstavliga bestämmelser. För tillfället kan det väl synas, som om konungens ställning i *vissa* fall sjunkit ned till dekorationsfigurens, men han har dock i andra fall en ställning och befogenhet, som gör det möjligt för honom att använda sig av en personlig maktutövning, som kan medföra ödesdiga följder för det svenska folket. Ansatser till en dylik personlig maktutövning under senare tid saknas icke, och den Bernadotteska perioden lämnar ett flertal exempel härpå. Vi vilja bland annat erinra om hur den Staaffska regeringen måste avgå 1906 med anledning av regentens personliga maktutövning, som framträdde så mycket bjärtare, då den var grundad på ett konstitutionellt »felslut» från kungens sida. En uppfattning, som denna tid med skärpa framhölls även av den liberala pressen. Ett annat slående exempel ha vi från »bonde»-tågsdagarna 1914, varvid även då den Staaffska regeringen tvangs att avgå på grund av regentens inkonstitutionella, synnerligen uppseendeväckande ingripande vid försvarsfrågans lösning.

Även om vi för vår del ingalunda äro benägna att överdriva betydelsen av den monarkiska statsformens ersättande med en till nutidens förhållanden mera svarande form i detta avseende, torde det icke kunna bestridas, att en monark vid kritiska perioder under en järnhård kapitalistisk ledning kan spela en mycket ödesdiger roll. Man måste nämligen utgå från det självklara faktum, att monarken på grund av naturliga förhållanden alltid blir ett redskap i storkapitalisternas, den härskande klassens och byråkratiens händer. »Kungen mot folket» och »herremakt mot folk» äro tvenne slagord, som förr ofta användes i de politiska diskussionerna, då det gällt att bevisa, hur kungen alltid stått på storkapitalets sida mot folket.

En monarks inflytande bland folket och dess åskådningssätt är ej heller så ringa som anhängarna av dekorationsmonarkien förmena. Alltid finnes det, särskilt bland de s. k. högre klasserna, åtskilliga kortsynta personer, som betrakta och se upp till kungarna, som om dessa vore högre väsen och på något mystiskt sätt erhållit sin regeringsmyndighet av en högre makt och ej av folket. Uttrycken med guds nåde och i nåder etc. äro ju betecknande härför. Och dock torde ingen upplyst människa kunna numera bestrida, att monarkernas rätt att existera och utöva en myndighet, måste härledas från och är beroende av folkens vilja och medgivande. Det är uteslutande rena bedrägeriet, när man söker inbilla folken, att kungarna hava fått sin

makt av guds nåd, och det måste fastslås som en naturlig rätt för folken, att när de så önska och behovet kräver det, återkalla den till monarken givna fullmakten att vara förste statsämbetsmannen i landet.

Ovannämnda villfarelse i fråga om monarkens ställning och rättsbefogenhet har emellertid medfört svårartade följder och särskilt hos överklassen orsakat en felvärdering av de breda lagrens betydelse för samhället och de enskilda individernas människovärde. Det behöver blott erinras om, huru personer, som haft beröring med eller stå kungahuset nära, betrakta sig som något mera än andra och med förakt och översitteri se ned på det arbetande enkla folket.

Byråkratien inom såväl den civila som militära ämbets- och tjänstemannaklassen kan också till stor del härledas ur det monarkiska styrelseskicket. Ämbetsmannen, som genom kunglig fullmakt »i nåder» utnämns och förordnats till sitt ämbete, betraktar, som man ofta får erfara, kungen som sin uppdragsgivare och sitt ämbete som en gåva av honom (se uttrycket »bortgiva» i 33 § regeringsformen). Det är t. ex. icke alls ovanligt, att man i ansökningen från ämbetsmän ännu kan finna uttryck sådana som »det mig i nåder anförtrodda ämbetet», och det är ju allmänt bekant, huru nyutnämnda ämbetsmän, även socialdemokratiska, springa i slottstrapporna och tacka konungen för sin utnämning. Genom denna vanföreställning att ett statsämbete är en gåva av kungen i stället för ett uppdrag av staten, bortskymmes oftast hos ämbetsmännen den sanna uppfattningen, att de äro folkets tjänare. Envar, som haft något med byråkratien att göra, har säkerligen fått erfara, huru ämbetsmännen anse sig som herrar över folket och uppträda mot det med översittarefasoner. Denna vanföreställning kan ju också lätt förklaras därur, att då byråkratien med formellt stöd av regeringsformen betraktar kungen som härskare över folket och sitt ämbete som en gåva av honom, kommer ämbetet att för dem framstå som ett kungligt uppdrag att i kungens ställe utöva en viss funktion av härskarmakten över folket. Denna missuppfattning hos byråkratien kan icke skingras och den byråkratiska uppfattningen ej brytas på annat sätt än genom monarkiens upphävande och genom ett uttryckligt fastslående i grundlagen av principen, att högsta makten i landet skall utövas av folket självt, och att ämbetsmännen äro folkets tjänare. Byråkratien jämte överklassen äro för övrigt monarkiens bästa stöd, och i hemlighet synas de samverka för att förhindra genomförandet av ett verkligt folkstyre. Även de högsta ämbetsmännen uppträda som kungliga lakejer, varom som bevis kan nämnas, att vid högtidliga tillfällen och fester justitieråd och regeringsråd paradera jämte hovmän och regementen inför kungligheten och betyga sin undersåtliga lydnad.

Storkapitalisternas och industrimagnaternas obehöriga makt och inflytande i samhällslivet kan också till stor del hänföras till monarkiens befintlighet. Förutom att monarken såsom oftast själv kapitalist måste antagas hava sina sympatier på företagarnas sida, ha kapitalismens och storföretagens män,

i fullt medvetande av att monarkens verkliga maktbefogenhet numera icke är så stor, genom hemliga och dolda kanaler sökt sig fram till den högre förvaltningen och där skaffat sig inflytande på de allmänna ärendenas avgörande. Det är också ostridigt, att inga äro större rojalister än dessa män och ingen håller så skarpt på monarkiens bestånd som de, ty det ligger i deras intresse att hos allmänheten uppehålla skenet av att monarken är den styrande för att i verkligheten själva få tillskansa sig makten.

Överklassen, byråkratien och storkapitalismen draga alltså egna fördelar av att en undergrävd monarki bibehålles, och de äro därför monarkiens största förkämpar.

Såsom ovan nämnts plägar, särskilt från socialdemokratiskt håll, som huvudskäl mot monarkiens avskaffande huvudsakligen anmärkas, att när kungen enligt praxis statsrättsligt förlorat sin makt och myndighet, någon fara av dess bibehållande icke längre förefunnes och att man därför lika gärna kunde låta monarkien finnas kvar såsom en dekoration. Vi hava redan förut anfört de huvudsakliga invändningarna häremot, men vilja här ytterligare understryka, att en dylik skenmonarki är en alltför kostsam dekoration för ett litet land som Sverige. Avskaffade man monarkien, vilket vi anse endast bör vara en tidsfråga, så skulle därigenom inbesparas minst en och en halv miljon åt statsverket.

För ett folk med den höga kulturståndpunkt som Sveriges borde det kännas föraktligt och förnedrande att finna sig i en sådan parodi på styrelse, som monarkien otvivelaktigt innebär. Det är tillika ett gyckelspel att såsom främsta grundlag längre bibehålla en regeringsform, som icke alls uttrycker den verkliga formen för högsta styrelsemaktens utövning och som därför i många delar är en död bokstav. Tiden är mogen såväl för monarkiens avskaffande som för grundlagarnas omarbetning.

På grund av vad här ovan anförts hemställa vi,

att riksdagen måtte besluta uttala sig för avskaffande av den ärftliga kungamakten och införande av republik samt hos regeringen begära förslag till de ändringar i grundlagen, som på grund av detta beslut erfordras.

Stockholm den 16 januari 1925.

Aug. Spångberg.

Viktor Herou.

Rob. Samuelsson.

J. P. Dahlén.